

Kolumna dofinansowana ze środków
Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej w Katowicach

Wydawany każdego roku raport o stanie środowiska w województwie śląskim, ma przybliżyć ogółowi społeczeństwa cały zakres działalności prowadzonej przez WIOŚ w Katowicach, nie tylko w zakresie zadań wynikających wprost z przepisów prawa, ale także dodatkowej działalności Inspektoratu związanej np. z edu-

W omawianym roku wyemitowano do powietrza 8,6 tys. t zanieczyszczeń pyłowych (0,7 t na 1 km² powierzchni), co stanowiło 24,2% krajowej emisji pyłów (w Polsce 0,1 t na 1 km²). W porównaniu z 2016 rokiem zaobserwowano spadek emisji pyłów o 5,7%. W ilości zanieczyszczeń pyłowych przeważały zanieczyszczenia ze spalania paliw – 37,5% ogólnej emisji

ANALIZA

STANU ŚRODOWISKA W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM NA PODSTAWIE RAPORTU WIOŚ W KATOWICACH - POWIETRZE

kcją ekologiczną. Z raportu można się dowiedzieć, jakie są trendy zmian w zakresie jakości powietrza, wód powierzchniowych i podziemnych w okresie ostatnich lat, jakie poziomy hałasu oraz pól elektromagnetycznych wskazały pomiary w miejscowościach objętych tymi badaniami w konkretnym roku oraz ile kontroli przeprowadzili inspektorzy WIOŚ w Katowicach, i czego one dotyczyły. Jeżeli chodzi o stan powietrza w naszym województwie ustalono co następuje:

W 2017 roku na terenie województwa śląskiego działało 329 zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza, tj. 17,5% ogółu zakładów tego typu w kraju. Zakłady te wyemitowały do atmosfery zanieczyszczenia pyłowe, gazowe lub równocześnie pyłowe i gazowe.

pyłów w województwie. Biorąc pod uwagę podział terytorialny według powiatów, największą ilość zanieczyszczeń pyłowych odnotowano w:

- Dąbrowie Górniczej – 3,9 tys. t (45,9% ogólnej emisji w województwie),
- Rybniku – 0,7 tys. t (7,9% ogólnej emisji w województwie).

Wśród wyemitowanych zanieczyszczeń gazowych w województwie śląskim dominował dwutlenek węgla, stanowiący 98,2% ogólnej emisji gazów na tym terenie.

W 2017 roku emisja zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla) ukształtowała się na poziomie 720,1 tys. t (58,4 t na 1 km² powierzchni) i stanowiła 52,2% emisji krajowej (w Polsce 4,4 t na 1 km²). W porównaniu z 2016 rokiem emisja zanieczyszczeń gazowych (bez

dwutlenku węgla) zmalała o 3,7%. Największy udział w emisji zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla) posiadały: metan – 64,1%, tlenek węgla – 22,4% i dwutlenek siarki – 6,2%.

W układzie przestrzennym według powiatów największą emisję zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla) odnotowano w:

- Dąbrowie Górniczej – 160,3 tys. t (22,3% ogólnej emisji w województwie),
- powiecie pszczyńskim – 72,5 tys. t (10,1% ogólnej emisji w województwie),
- powiecie mikołowskim – 66,8 tys. t (9,3% ogólnej emisji w województwie)

Spośród zakładów szczególnie uciążliwych na terenie województwa śląskiego emitujących do atmosfery pyły, gazy lub równocześnie pyły i gazy – 203 wyposażonych było w urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych (61,7% ogółu zakładów szczególnie uciążliwych w województwie), natomiast 56 – do redukcji zanieczyszczeń gazowych (17,0%).

Z wykorzystaniem tych urządzeń zatrzymano i zneutralizowano 3014,0 tys. t zanieczyszczeń pyłowych (tj. 99,7% zanieczyszczeń pyłowych wytworzonych) i 282,0 tys. t zanieczyszczeń gazowych (tj. 28,1% zanieczyszczeń gazowych wytworzonych – bez dwutlenku węgla).

Głównymi źródłami emisji zanieczyszczeń pyłowych były zakłady prowadzące działalność w zakresie przetwórstwa przemysłowego (53,8% emisji ogółem), wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych (35,4%) oraz górnictwa i wydobywania (10,1%).

Zakłady przemysłowe zajmujące się wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych, a równocześnie wyposażone w urządzenia oczyszczające powietrze, uzyskały w 2017 roku najwyższy stopień redukcji zanieczyszczeń pyłowych (99,9%) oraz gazowych (66,8%).

Ocenę jakości powietrza i obserwację zmian dokonano w ramach państwowego monitoringu środowiska w strefie śląskiej, w aglomeracjach górnośląskiej i rybnicko-jastrzębskiej oraz w miastach Bielsko-Biała i Częstochowa.

Średnie roczne stężenia pyłu zawieszonego PM10 mieściły się w przedziale od 62% do 139% poziomu dopuszczalnego. Na 8 stanowiskach spośród 23 z których wyniki wykorzystano do oceny, stężenia średnioroczne były niższe niż 40 µg/m³, na dwóch równo poziomowi dopuszczalnemu oraz na 13 stanowiskach wyższe niż poziom dopuszczalny. Wartości średnie stężeń pyłu zawieszonego PM10 w 2017 roku wyniosły (wartość dopuszczalna 40 µg/m³):

- w aglomeracji górnośląskiej od 40 µg/m³ (Dąbrowa Górnicza) do 52 µg/m³ (Katowice Al. Górnośląska/Plebiscytowa),
- w aglomeracji rybnicko-jastrzębskiej – od 41 µg/m³ (Żory) do 51 µg/m³ (Rybnik),
- w Bielsku-Białej – 38 µg/m³,
- w Częstochowie – 34 µg/m³ (stacja tła miejskiego ul. Baczyńskiego) do 42 µg/m³ (stacja komunikacyjna ul. Armii Krajowej),
- w strefie śląskiej od 25 µg/m³ (Ustroń) do 56 µg/m³ (Pszczyna).

Liczba przekroczeń dopuszczalnego poziomu stężeń 24-godzinnych pyłu zawieszonego PM10 była wyższa niż dopuszczalna częstość 35 dni w roku i wynosiła w:

- aglomeracji górnośląskiej – od 67 w Dąbrowie Górniczej do 102 dni w Katowicach (stanowisko komunikacyjne),
- aglomeracji rybnicko-jastrzębskiej – od 72 w Żorach do 96 dni w Rybniku,
- w Bielsku-Białej – 60 dni,
- w Częstochowie – od 40 dni na stacji tła miejskiego do 82 dni na stacji komunikacyjnej,
- w strefie śląskiej – od 23 w Złotym Potoku do 106 dni w Wodzisławiu

W 2017 roku przez 25 dni (16 dni w styczniu, 6 dni w lutym, 1 dzień w listopadzie, 2 dni w grudniu) stężenia 24-godzinne pyłu zawieszonego PM10 były równe lub wyższe niż 200 µg/m³ (wartość progowa infor-

mowania społeczeństwa o ryzyku wystąpienia przekroczenia poziomu alarmowego dla pyłu PM10). Największa liczba dni z przekroczeniem poziomu 200 µg/m³ wystąpiła w strefie śląskiej w Pszczynie.

W 2017 roku wartość dopuszczalna stężenia pyłu zawieszonego PM2,5, wynosząca 25 µg/m³, poza stanowiskiem tła regionalnego w Złotym Potoku (gmina Janów), została przekroczona na 8 z 9 stanowisk (od 11% do 57%) i wyniosła: w aglomeracji górnośląskiej – 31 µg/m³ w Katowicach ul. Kossutha oraz w Gliwicach i 39 µg/m³ w Katowicach ul. Plebiscytowa/A4 (stanowisko komunikacyjne), • w aglomeracji rybnicko-jastrzębskiej – 29 µg/m³, • w strefie Bielsko-Biała miasto – 32 µg/m³, • w strefie Częstochowa miasto – 28 µg/m³, • w strefie śląskiej – od 20 µg/m³ w Złotym Potoku do 30 µg/m³ w Godowie.

Stężenia pyłów PM2,5 w sezonie zimowym w 2017 roku były prawie dwukrotnie wyższe niż w sezonie letnim. Zmienność sezonowa stężeń występuje od wielu lat na wszystkich stanowiskach.

W 2017 roku średnie roczne stężenia benzo(a)pirenu na 11 stanowiskach przekroczyły wartość docelową 1 ng/m³ i wyniosły: w aglomeracji górnośląskiej 7 ng/m³ (Dąbrowa Górnicza) i 8 ng/m³ (Katowice), w aglomeracji rybnicko-jastrzębskiej 16 ng/m³, w Bielsku-Białej 7 ng/m³, w Częstochowie 5 ng/m³, w strefie śląskiej od 6 do 14 ng/m³.

Główną przyczyną wystąpienia przekroczeń pyłu zawieszonego PM10, PM2,5 i benzo(a)pirenu w okresie zimowym jest emisja z indywidualnego ogrzewania budynków, w okresie letnim bliskość głównej drogi z intensywnym ruchem, emisja wtórna zanieczyszczeń pyłowych z powierzchni odkrytych, np. dróg, chodników, boisk oraz niekorzystne warunki meteorologiczne, występujące podczas powolnego rozprzestrzeniania się emitowanych lokalnie zanieczyszczeń, w związku z małą prędkością wiatru (poniżej 1,5 m/s). Główną przyczyną wystąpienia przekroczeń dwutlenku azotu jest emisja ze źródeł liniowych (komunikacyjnych). Przyczyną wystąpienia prze-

kroczeń ozonu jest oddziaływanie naturalnych źródeł emisji lub zjawisk naturalnych niezwiązanych z działalnością człowieka.

W związku z przekroczeniami pyłu PM10, PM2,5 i B(a)P jakie od wielu lat odnotowywane są na obszarze województwa śląskiego, na szczeblu samorządowym podejmowane są działania, które mają urzeczywistnić poprawę jakości powietrza w naszym regionie, poprzez redukcję emisji powierzchniowej, która jest głównym sprawcą wysokich stężeń zanieczyszczeń.

Jednym z takich działań jest przyjęta w kwietniu 2017 roku tzw. uchwała antysmogowa, przyjęta przez Sejmik Województwa Śląskiego uchwałą nr V/36/1/2017 z dnia 7 kwietnia 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa śląskiego ograniczeń w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw.

Uchwałą objęte są wszystkie kotły, piece i kominki na paliwo stałe niezależnie od przeznaczenia, tj. na ogrzewanie budynków, ogrzewanie wody, przygotowanie posiłków, czy procesy produkcyjne lub technologiczne. Regulacje dotyczą całego sektora komunalno-bytowego oraz działalności gospodarczej, gdzie użytkowane są kotły o mocy nieprzekraczającej 1 MW. Do użytkowania dopuszczone są kotły spełniające minimum standardy emisyjne klasy 5 wg normy PN-EN 303-5:2012 dla urządzeń z automatycznym lub ręcznym sposobem zasilania paliwem. W zakresie parametrów technicznych i parametrów emisji z instalacji, rozumianych jako piece i kominki, wprowadzone zostały ograniczenia poprzez odniesienie do wymagań w zakresie minimalnych poziomów sezonowej efektywności energetycznej i norm emisji zanieczyszczeń dla sezonowego ogrzewania pomieszczeń określonych w Rozporządzeniu Komisji (UE) 2015/1185 w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń na paliwo stałe. W obszarze użytkowania odpowiednich paliw stałych zapisy uchwały obejmują zakaz stosowania paliw, których spala-

nie powoduje bardzo wysoką emisję zanieczyszczeń, szczególnie w zakresie emisji pyłów oraz benzo(a)pirenu, tj.: węgla brunatnego, mułów i flotokonzentratów, drewna o wilgotności powyżej 20%.

Bardzo ważnym dokumentem w zakresie ochrony powietrza jest obowiązujący od 2018 roku nowy Program ochrony powietrza dla województwa śląskiego mający na celu osiągnięcie poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu oraz pułapu stężenia ekspozycji przyjęty przez Sejmik Województwa Śląskiego uchwałą nr V/47/5/2017 z dnia 18 grudnia 2017 roku.

Określone w nim działania naprawcze, do realizacji których zobowiązane są wszystkie śląskie gminy, są kompatybilne z uchwałą antysmogową. Dla każdej gminy określono stopień redukcji pyłów zawieszonych (PM10, PM2,5) oraz benzo(a)pirenu (B(a)P), który muszą osiągnąć finalnie do roku 2027. Zakres ich działań będzie weryfikowany etapowo, zgodnie z przyjętym w uchwale harmono-

gramem wymian starych pozaklasowych kotłów, czyli pierwszy do osiągnięcia próg redukcji emisji zaplanowano na 2021 rok. Realizacja założeń tych obu strategicznych aktów prawa miejscowego daje nadzieję na realną poprawę jakości powietrza.

Gminy zmotywowane są do wspierania mieszkańców w zakresie wymian starych źródeł ciepła, aby osiągnąć efekty ekologiczne określone w POP, natomiast mieszkańcy zobligowani są do zmiany instalacji, do czego zobowiązuje uchwała antysmogowa.

TOMASZ MOTYKA
*Dział Rolnictwa Ekologicznego
i Ochrony Środowiska*

*Na podstawie
Raportu o stanie środowiska
w woj. śląskim w 2017 r., WIOŚ*

Treści zawarte w publikacji nie stanowią oficjalnego stanowiska organów Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach

